

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Názov habilitačnej práce: Štruktúra neverbálneho intelektu u detí s vybranou neurovývinovou poruchou

Autor habilitačnej práce: PhDr. PaedDr Marta Zaťková, PhD.

Odbor: Pedagogická, poradenská a školská psychológia.

Oponentka: doc. PhDr. Marta Popelková, PhD.

Aktuálnosť témy habilitačnej práce

Habilitačná práca sa zaoberá vybranými neurovývinovými poruchami a ich teoretickým, výskumným, klinicko-diagnostickým, aplikačným a intervenčným pozadím. Autorka sa zameriava na oblasť kognitívneho vývinu a kognitívneho výkonu u detí od 3 do 6 rokov s diagnostikovanou neurovývinovou poruchou. Na sledované poruchy nazerá prostredníctvom štruktúry neverbálneho intelektu a v súlade s diagnostickým a klasifikačným systémom DSM-V.

Práca PhDr. Zaťkovej sa venuje vysoko aktuálnej téme vývinovej, klinickej psychológie, detskej diagnostiky, s prienikom do poradenskej, školskej a pedagogickej psychológie i psychoterapie.

Neurovývinové poruchy sú skupinou ochorení, ktoré začínajú v detskom veku - v priebehu raného obdobia vývinu a často sa manifestujú pred zahájením školskej dochádzky. Sú charakteristické vývinovými deficitmi, ktoré sú príčinou funkčného narušenia v osobnej, sociálnej, študijnej alebo následne aj v pracovnej oblasti. Rozsah vývinových deficitov pri týchto poruchách kolíše od veľmi špecifických obmedzení v učení alebo kontrole exekutívnych funkcií až po celkové narušenie sociálnych spôsobilostí, alebo intelektu.

Celosvetová prevalencia vývinových ťažkostí poukazuje na to, že najmenej jedno zo šiestich detí má vývinové ťažkosti. Výskyt neurovývinových a behaviorálnych problémov v prvých rokoch života je vysoký, avšak odhaduje sa, že len asi 30 % z detí s týmito poruchami je zachytených pred školskou dochádzkou. Všeobecne však platí, že čím skoršia je identifikácia a čím je prístup k preventívno-liečebným intervenciám v nižšom veku, tým má dieťa väčšiu šancu na vyrovnanie možných budúcich nerovností v dospelom veku v oblasti fyzického i duševného zdravia, učenia a celkovej životnej pohody. Z tohto pohľadu považujem prácu autorky za vysoko aktuálnu a z pohľadu komplexného uchopenia témy – teoretického, výskumného i aplikačného aj za originálnu.

Ciele práce, ich naplnenie, prínos

Zámerom práce je podľa autorky upriamenie pozornosti na aspekty kognitívneho vývinu a kognitívneho výkonu u detí, vo veku 3-6 rokov, s diagnostikovaným neurovývinovým ochorením.

Ťažiskom práce sú dve oblasti: výskumné spracovanie Modelov predikcie nerovnomerného kognitívneho výkonu detí s neurovývinovou poruchou a Modelu predikcie neverbálneho intelektu meraného metódou SON-R 2½-7 u detí s neurovývinovou poruchou v závislosti od biologických, fyziologických a sociokultúrnych vplyvov.

Viacere významné zistenia, ku ktorým autorka dospela, napr. zistenie, že diagnostická kategória Porúch reči, jazyka a komunikácie najpriekaznejšie v celom spektre štatisticky významne predikuje nerovnomerný kognitívny výkon, je dôležitým zistením, keďže nárast tejto poruchy je v posledných rokoch výrazný, napr. údaj z r. 2019 hovorí o 10% incidencii oneskoreného rečového vývinu populácie detí.

Ďalšie významné zistenie podľa modelu predikcie Modelu predikcie neverbálneho intelektu ukazuje, že premenné vyhranená lateralita, vyššia pôrodná hmotnosť, akcelorovaný motorický vývin a vyššie vzdelanie matky v kombinácii psychologicky významne predpovedajú zhruba jednu tretinu variability inteligencie.

Autorka dokázala v práci skĺbiť bohaté, dôležité poznatky z domácej i zahraničnej literatúry s vlastnými klinickými, poradenskými i výskumnými skúsenosťami. Teoretické, precízne spracované východiská prinášajú poznatky o diagnostike, prevalencii, etiológii a incidencii porúch reči a jazyka, porúch pozornosti s hyperaktivitou a pervazívnych vývinových porúch. Výskum je metodologicky kvalitne uchopený, použité štatistické postupy - modely predikcie nerovnomerného kognitívneho výkonu detí s neurovývinovou poruchou, overovanie modelu predikcie neverbálneho intelektu prostredníctvom metódy SON-R 2½-7 a zhluková analýza v explorovaní kognitívneho výkonu detí, ich analýza a interpretácia výsledkov výrazne presahujú bežne aplikovanú štatistiku a komplexným prístupom robia prácu originálnou a obohacujúcou všeobecnú poznatkovú bázu psychológie.

Formálna úprava habilitačnej práce a jej jazyková úroveň

Výborná je schopnosť autorky narábať s jazykom a vystihnúť podstatu. Rukopis textu je vedecký, odborný, dobre čitateľný, zrozumiteľný. Práca má jasne a konkrétne formulované ciele, ktoré sa autorke podarilo naplniť. Práca dokumentuje zrelosť autorky, je spracovaná na kvalitnej odbornej, metodologickej a štatistickej úrovni s prínosom pre oblasť teórie a praxe.

Otázky k obhajobe

- Aké sú skúsenosti a výsledky autorky s praktickou aplikáciou metód a postupov u porúch, ktorým sa v práci venuje, z pohľadu ich účinnosti?
- Nakoľko korešponujú uvádzané modely Modely predikcie nerovnomerného kognitívneho výkonu detí s neurovývinovou poruchou s jej praktickými skúsenosťami?
- V prezentovanom výskumnom a klinickom súbore dát autorky sa nepotvrdila súvislosť medzi neverbálnym intelektom dieťaťa a návštevou predškolského zariadenia. Autori štandardizácie metódy SON-R 2½-7 na slovenskú populáciu (2012) zistili, že návšteva predškolského zariadenia a veľkosti sídla majú na zistenú výšku IQ vysoko významný vplyv. Takýto trend zistenia autorky nepodporujú. Ako uvažuje o naznačenom rozdiely?

Záver

Autorka v predloženej habilitačnej práci zúročila svoje bohaté vedecko-výskumné, pedagogické, terapeutické, poradenské i životné poznatky a skúsenosti. Práca pôsobí kompaktno, zmysluplne, zjednocuje teoretické, empirické i aplikačné postupy a perspektívy

k oblasti vybraných neurovývinových porúch. Práca je prínosom nielen pre klinickú, poradenskú psychológiu a diagnostiku, inšpiratívna je aj pre školských psychológov,

liečebných logopédov, pediatrov a detských psychiatrov. Práca obohacuje psychologické poznanie a je dobrým odrazovým mostíkom pre ďalšie výskumy v aktuálnej oblasti neurovývinových porúch.

Práca PhDr. PaedDr. Marty Zaťkovej, PhD. spĺňa kritériá na habilitačnú prácu, preto ju odporúčam k obhajobe a k ďalšiemu pokračovaniu habilitačného konania v odbore Pedagogická, poradenská a školská psychológia.

V Nitre, 2. 8. 2021

Doc. PhDr. Marta Popelková, PhD.